

אופן נוסף בביאור הברייתא: דְּרֹאֲמָא – החכמים בני הדרום, פְּתוּנֵי
 מְשִׁמִּיָּה – היו שונים משמו דְּרֹבִי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי באופן אחר, כל
 שלשה ימים ראשונים שמשתה הבדיקה הראשונה, וְדֹאִי היה יין,
 וגם בשלשה ימים אחרונים שקדמו לבדיקה האחרונה, וְדֹאִי כבר
 היה חומץ, וימים אֲמֻנְעִיָּים – שבין הראשונים לאחרונים, כִּסְפָּק מתי
 באחד מהימים הללו השתנה המצב וכאמור לעיל.
 מקשה הגמרא על שיטת חכמי הדרום: הָא גִּזְפָּא נְשִׁיאוּ – הרי
 לשיטתם רבי יהושע בן לוי מוקשה שסותר דברי עצמו, ואף
 אֲמַרְתָּ בשמו שימים ראשונים וְדֹאִי יין, ואף שיש לחשוש שמיד
 לאחר הבדיקה החלה ההחמצה, אֲלָמָא – והרי נראה מכך שסובר
 רִיחִיה חֲלָא וְנִמְעָמִיָּה חֲמָרָא – שבמצב שריחו חומץ וטעמו יין, לא
 השתנו הלכותיו ויש לו דין חֲמָרָא, שאם יש לו דין חומץ, כיצד
 בשלשה ראשונים ודאי יין, הלא ימים אלו נמצאים בחשש
 שהשתנה הריח. וְהָדֵר אֲמַרְתָּ – ושוב חזרת ואמרת בשמו
 שבשלשה אחרונים – שקדמו לבדיקה אחרונה וְדֹאִי חומץ, ואף
 שיתכן שרק סמוך לבדיקה זו נשתנה טעמו לחומץ, אֲלָמָא – והרי
 נראה מכך שדעתו ההיפך, רִיחִיה חֲלָא וְנִמְעָמִיָּה חֲמָרָא – שכל
 שקיבל ריח חומץ אף שטעמו עדיין יין השתנו הלכותיו ודין חֲלָא
 – חומץ יש לו, שאם לא כן מדוע הימים האחרונים עומדים בחזקת
 ודאי חומץ, הלא יתכן שרק הריח השתנה ולא הטעם.
 מתרצת הגמרא: שחכמי הדרום סוברים לדעת רבי יהושע בן לוי
 שהמדובר בברייתא זו בְּגוֹן דְּאִשְׁתַּכַּח – שהחומץ שנמצא בבדיקה
 האחרונה היה חֲלָא סִיפִּתְקָא – חומץ חזק בחריפותו, דֹּאִי לֹא דַּעֲקָר
 תִּלְתָּא יוֹמֵי לֹא הָוָה מְשִׁתְּכָה חֲלָא סִיפִּתְקָא – שאם לא שכבר
 החמיץ שלשה ימים קודם לבדיקה זו לא היה יכול להמצא בו
 חריפות חזקה. כלומר שגם לדעת רבי יהושע בן לוי ריחו חומץ
 וטעמו יין דינו כיון, ולפיכך בשלשה ימים הראשונים ודאי יין אף
 אם החל להחמיץ וריחו חומץ, אך בברייתא זו שהחומץ שנמצא
 הוא בעל חריפות חזקה, ודאי שהחמיץ שלשה ימים קודם לבדיקה
 שניה.
 לעיל (צה) שאל אבבי את רב יוסף איזה ברכה יש לברך על טעמו
 יין וריחו חומץ דהיינו יין הנמכר בחנות, 'הגפן' או 'שהכל'. והשיב
 לו רב יוסף שמברייתא זו שלפנינו ניתן להוכיח דבר זה, ומאחר
 שניתן לפרש כרבי יוחנן שמצב כזה דינו כיון, ואם כן ברכתו
 'הגפן', וכמו כן ניתן לפרש כרבי יהושע בן לוי שדינו כחומץ
 וברכתו 'שהכל'. מבררת הגמרא בְּמָאן פִּשְׁטָא לִיה – כמי משניהם
 פשט רב יוסף לאביי. משיבה הגמרא: פְּלִיגִי בָּהּ – נחלקו בדבר זה
 רב מרי ורב זבדי, חֲדָא אָמַר שכוונת רב יוסף היתה לפשוט בְּרִבִּי יוֹחָנָן
 שברכתו 'הגפן', וְחֲדָא אָמַר שכוונתו היתה לפשוט בְּרִבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן
 לֵוִי שברכתו 'שהכל'.
 דין מקח טעות במכר לחבירו חבית יין והחמיצה: אִיתְמַר, הַמּוֹכֵר
 חֲבִית יִין לְחֲבֵרָה, ונטל הקונה את היין בחבית של המוכר וכך
 העבירו לביתו, וְהַחֲמִיצָה בבית הקונה, אָמַר רַב, כָּל שֶׁנַּעֲשֶׂתָה
 הַחֲמִיצָה בְּתוֹךְ שְׁלֹשָׁה יָמִים הֲרָאשׁוֹנִים מִשְׁעַת הַמְכִירָה, בְּרִשׁוֹת
 מוֹכֵר – החבית נמצאת באחריות המוכר וההפסד שלו, שידוע
 שאין יין מחמיץ בפחות משלשה ימים, וזו שהחמיצה תוך שלשה
 סימן הוא שכבר אצל המוכר התחילה להחמיץ, וכיון שסופה
 להיעשות חומץ הרי זה כלוקח יין ונמצא חומץ, שהוא מקח טעות
 כדלעיל (פג), ועל המוכר להחזיר ללוקח את מעותיו. ואם נעשתה
 ההחמצה בְּמָאן וְאִילָף – לאחר שלשה ימים משעת המכירה,
 בְּרִשׁוֹת לֹקֵחַ – החבית תחת אחריות הלוקח וההפסד הוא שלו,
 ואפילו עדיין לא שילם עבור היין חייב לשלם.

דְּתַנְיָא בתוספתא (תרומות פ"ד ה"ח), בענין מי שהיו לו חביות של יין
 טבל ורצה ליחד אחת להפריש ממנה תרומותיו לפטור השאר.
 הַמּוֹכֵר אֶת הַחֲבִית – הטועם מינה כדי לדעת שלא החמיץ היין,
 לְהוֹיֹת מְפָרִישׁ עָלֶיהָ תְּרומָה, וחולף – ומבדיקה זו ואילך בכל פעם
 יוכל לסמוך על חבית זו בהפרשת תרומותיו. כגון בא למכור מאה
 לוגין אמור הרי שני לוגין שבאותה חבית יהיו תרומה על מאה
 לוגין הללו. וְאַחֵר בָּהּ – לאחר חודש ויותר מהבדיקה, נְמַצָּאת
 חוֹמֵץ – חזר ובדק ונמצא שהחמיץ היין שבחבית, ואין ידוע האם
 מיד לאחר הבדיקה הראשונה החמיץ, או אך זה עתה כשמצאה
 חומץ החמיץ. אִי כָּל שְׁלֹשָׁה יוֹמִים (ימים) משעת הבדיקה וְדֹאִי,
 מְכָאן – משלשה ימים ואילך, כִּסְפָּק – מתי החמיצה, וממילא ספק
 אם היתה ההפרשה כהלכתה.
 שואלת הגמרא: מָאן קָאָמַר – כיצד מתפרשת הברייתא, איזה ימים
 הם ודאי ואיזה הם ספק, שכן ניתן לפרש הברייתא בכמה אופנים,
 כדלהלן.
 אופן ראשון בביאור הברייתא: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הֵבִי קָאָמַר – כך
 כוונתו, מה שהיה בחבית כָּל שְׁלֹשָׁה יָמִים הֲרָאשׁוֹנִים – הסמוכים
 לבדיקה ראשונה, וְדֹאִי היה יין, מְכָאן וְאִילָף – משעברו שלשה
 ימים עד שעה שנמצאת חומץ, כִּסְפָּק האם עתה שמצאה החמיצה,
 או שמא מיד לאחר הבדיקה התחיל להחמיץ ואם כך כעבור
 שלשה ימים נגמר ונעשה חומץ.
 הגמרא מבארת דברי רבי יוחנן: מָאן מְעָמָא בשלשה ראשונים
 ודאי יין כששלשה אחרונים ספק חומץ. שסובר חֲמָרָא מְעִילָא עָקָר
 – יין כאשר מתחיל להחמיץ, תחילה נעקר טעם היין שבשפת
 החבית למעלה, וְהָא מְעִימִיָּה וְלֹא עָקָר – וזה הרי טעם משפת
 החבית, ולא נעקר ממנו טעם יין שהיה לו, אִם תִּמְצָא לִזְמִיר בְּתֵר
 דְּמְעִימִיָּה עָקָר – מיד לאחר שטעם הימנו החל בהחמצה, גם במצב
 כזה עדיין לא השתנו הלכותיו, שעד שעברו שלשה ימים הָוָה
 רִיחָא חֲלָא – רק ריחו נהיה כשל חומץ וְנִמְעָמִיָּה חֲמָרָא – ועדיין
 טעמו יין, וְכָל רִיחִיה חֲלָא וְנִמְעָמִיָּה חֲמָרָא – וכל שריחו חומץ וטעמו
 יין, דִּין חֲמָרָא (יין) יש לו, ולפיכך בשלשה ימים הסמוכים לבדיקה
 ודאי יין, והספק הוא מכאן ואילך.
 אופן שני בביאור הברייתא: וְרַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי אָמַר – חולק על רבי
 יוחנן ומפרש שכך כוונת הברייתא, כָּל שְׁלֹשָׁה יָמִים הֲאֲחֲרוֹנִים –
 שקדמו לזמן שנמצאת חומץ, וְדֹאִי שמאז כבר היה חומץ, מְכָאן
 וְאִילָף – ומה שקדם לשלשה ימים אלו דהיינו משעת בדיקה
 ראשונה עד שלשה הללו, כִּסְפָּק – יש לך להסתפק האם כבר
 החמיץ באותו זמן.
 הגמרא מבארת דברי רבי יהושע בן לוי: מָאן מְעָמָא מיד משעת
 בדיקה ואילך מתחיל הספק ובשלשה ימים האחרונים ודאי חומץ.
 שסובר, חֲמָרָא מְתִילָא עָקָר – כאשר יין מחמיץ, ראשית נעקר טעם
 היין הנמצא בתחתית החבית, וְאִימור עָקָר וְלֹא אֲדַעְתִּיהּ – ואם כן
 יש מקום לומר שעוד קודם שבדק כבר נעקר טעם היין שבתחתית,
 והוא שטעם משפת החבית לא הרגיש בזה, וְאִם תִּמְצָא לִזְמִיר –
 ואפילו אם תרצה לומר מְעִילָא עָקָר – שהיין הנמצא בשפת
 החבית נעקר תחילה, וְהָא מְעִימִיָּה וְלֹא עָקָר – וזה הרי טעמו וידוע
 בודאות שלא נעקר ממנו טעם היין, מכל מקום דִּלְמָא בְּתֵר
 דְּמְעִימִיָּה עָקָר – שמא תיכף ומיד לאחר שטעמו החל ליעקר ממנו
 טעם היין, ובמצב כזה הרי הָוָה רִיחִיה חֲלָא וְנִמְעָמִיָּה חֲמָרָא – כבר
 נעשה ריחו חומץ ורק טעמו יין, וְרִיחִיה חֲלָא וְנִמְעָמִיָּה חֲמָרָא – וכל
 שריחו חומץ וטעמו יין, יש לו דין חֲלָא (יין) – חומץ, לפיכך הספק
 מתחיל מיד בגמר הבדיקה הראשונה.

שלא פנינו חֲמֵרָא – יין מעולה הוא, וברכתו 'הגפן'. מבארת הגמרא: 34
 רָבָא הסובר שבאופן הנזכר לדברי הכל יין לפניך, לְשַׁעֲמִיָּה – אמר 35
 דבר זה לשיטתו בהלכות יין מזוג במים, דְּאָמַר רָבָא, כָּל חֲמֵרָא דִּלָּא 36
 דְּרִי – כל יין חי, שלא נמזג עַל יָד – כנגד כוס אחת יין תֵּלֶת מִיָּא – 37
 שלש כוסות מים, כדי להחליש חוזקו ויהא ראוי לשתיה, לָאו 38
 חֲמֵרָא הוּא – ואינו ראוי להנתן בכוס של ברכה. על כן גם בשמרים 39
 באופן שכנגד השלש של מים התווספה מהבלוע אחת של היין, 40
 זהו שיעור המזיגה בין שגם לדעת חכמים ברכתו 'בורא פרי 41
 הגפן'. 42
 ממשיך רבא ומבאר: שכמו כן באופן שהנותן רָמָא – הטיל לתוך 43
 השמרים תֵּלֶתָא – שלש כוסות מים, וְאִתָּא תֵּלֶתָא – וכשהוציא 44
 השמרים מתוכם מצא שלש כוסות כבתחילה, אף על פי שקבלו 45
 המים מטעם היין, כיון שלא נתוסף בכמות, וְלֹא פְּלִיגָא הוּא – אין 46
 זה יין אלא מים ולדברי הכל הברכה עליהם היא 'שהכל'. 47
 בִּי פְּלִיגִי – במה נחלקו התנאים, במקרה דְּרָבָא – שהטיל לתוך 48
 השמרים תֵּלֶתָא – שלש כוסות של מים, וְאִתָּא תֵּלֶתָא וּפְּלִיגָא – 49
 וכעבור זמן נמצאו שם שלש כוסות ומחצה, דְּרָבָאן כְּבִירִי, תֵּלֶתָא 50
 עֵייל – שלש של מים הכניס תֵּלֶתָא נְפִיק – ושלש אלו חזרו ויצאו, 51
 פֶּשֶׁ לִיה פְּלִיגָא – נשאר לו יתר על מה שהטיל, חצי כוס, שהגיע 52
 מהיין שהיה בלוע בשמרים ויצא, וּפְּלִיגָא בְּשִׁיתָא פְּלִיגִי מִיָּא – ומזיגה 53
 בשיעור חצי כוס יין כנגד ששה חצאי כוסות מים, וְלֹא פְּלִיגָא הוּא 54
 – אין זה יין אלא מים, ולכן ברכתו שהכל. וְאִתָּא חֲמֵרָא שְׁחולקים על 55
 חכמים כְּבִירִי, תֵּלֶתָא עֵיל – שלש כוסות של מים נכנסו, תְּרִין וּפְּלִיגָא 56
 נְפִיק – מהם יצאו חזרה רק שנים ומחצה, ומחצית כוס מים 57
 השלישית נשארה ספוגה בשמרים, פֶּשֶׁ לִיה – נשאר לו תוספת של 58
 כּוֹזָא – כוס, שהיא מהיין שהיה עד כה בלוע בשמרים, וְכוֹזָא בְּתֵרִי 59
 וּפְּלִיגָא – וכוס של יין המזוגה בשנים ומחצה של מים חֲמֵרָא מְעֵלָא 60
 – יין מעולה הוא, וברכתו 'הגפן'. 61
 הגמרא דנה באופן השלישי, שלרבא בו נחלקו ולרבנן גם בנתקבל 62
 שלש ומחצה הרי הם מים. מקשה הגמרא: וְכִיִּיתֵר מְכַבֵּד מְדִתוֹ מִי 63
 פְּלִיגִי – האם קיימת מחלוקת תנאים במקרה שנמצא יותר מהמדה 64
 שניתנה ולדעת רבנן הם מים, וְהָא תֵּנִן – והרי שנינו במשנה 65
 (מעשרות פ"ה מ"ד) 66

וְשִׁמּוּאֵל אָמַר – חולק על דברי רב וסובר שגם בהחמיצה בתוך 1
 שלשה ימים ראשונים למכירה אין היין תחת אחריות המוכר אלא 2
 באחריות הלוקח. והטעם חֲמֵרָא אִתְּתָא דְּמִיתִיָּה שְׁוֹאֵר – יין על 3
 כתף בעליו מדלג, כלומר חטא הבעלים גורם ליין להיעשות חומץ, 4
 וכן בענינו הלוקח קנאו מהמוכר כשהוא טוב ומזלו שלו גרם יין 5
 שמיהר להחמיץ, ולכן אפילו כשהחמיץ בתוך שלשה ימים 6
 ההפסד שלו, והמוכר פטור מלהחזיר לו מעותיו. 7
 הכרעת הדין במחלוקת זו: עָבַד רַב יוֹסֵף עוֹבְדָא – דן רב יוסף ופסק 8
 הלכה למעשה כְּוִיתִיָּה דְּרַב – כשיטת רב בְּשִׁיכָא – באחד שמכר 9
 שיכר לחבירו ונתקלקל בבית הקונה, ופסק רב יוסף כרב שעל 10
 המוכר להחזיר לקונה מעותיו. וְכוֹוִיתִיָּה דְּשִׁמּוּאֵל – וכשיטת 11
 שמואל פסק הלכה למעשה כְּחֵמְרָא – ביין שהחמיץ בבית הקונה 12
 בתוך שלשה ימים מהמכירה, דהיינו שההפסד של הלוקח והמוכר 13
 פטור מלהחזיר לו מעותיו. ומסיימת הגמרא: וְהִלְכְּתָא כְּוִיתִיָּה 14
 דְּשִׁמּוּאֵל – הלכה בדברי שמואל שההפסד הוא של הלוקח. 15
 תֵּנִן רַבֵּנָן בברייתא, אָחִיד שְׂכָר תְּמָרִים – שהשרה תמרים במים 16
 ונעשו המים שיכר, וְאָחִיד שְׂכָר שְׁעוּרִים – שהשרה שעורים במים 17
 ונעשו המים שיכר, וְאָחִיד שְׂמֵרִי יוֹן – שהשרה שמרים במים וקבלו 18
 המים טעם של יין, כל אלו מְכַבְּרִין עֲלֵיהֶם שֶׁהַכֵּל נִתְּהָ בְּכִדְרָא, ולא 19
 'בורא פרי העץ' על שיכר התמרים. ולא 'בורא פרי האדמה' או 20
 'מיני מזונות' על שיכר השעורים. ולא 'בורא פרי הגפן' על היין 21
 שנעשה מן השמרים, וזאת משום שאין בכל אלו חשיבות הפרי 22
 לכך אין ברכתם כברכת הפרי. וְאִתָּא חֲמֵרָא אוֹתִירִים – חולקים על דברי 23
 תנא קמא וסוברים, שְׂמֵרִים שהושרו במים שֵׁשׁ בָּהֶם – שמורגש 24
 במים טַעַם יוֹן, מְכַבֵּד עֲלֵיהֶן ברכת פִּרְאָא פְּרִי הַגֶּפֶן, שִׁין גְּמור הוא. 25
 דְּרַב רַבִּי יוֹסֵף דְּאָמַרִי תְּרוּיָהוּ, אֵין הִלְכָּה בְּאִתְּרִים האומרים לברך 26
 על יין שמרים בורא פרי הגפן. 27
 הגמרא מבארת את מחלוקת התנאים: אָמַר רָבָא, דְּכֹוִלִּי עֲלֵמָא – 28
 לא נחלקו התנאים באופן שהנותן רָמָא תֵּלֶתָא – הטיל לתוך 29
 השמרים שלש כוסות מים, וְאִתָּא אֲרֵבָּעָה – וכעבור זמן כשסינן 30
 והוציא את השמרים מצא ארבע כוסות, שהכוס הנוספת היא 31
 מהיין שהיה בלוע בשמרים ועכשיו יצא לחוץ ונתערב במים, 32
 במקרה כזה בין חכמים ובין אחרים מודים שכל הארבע כוסות 33

המשך מעמוד ג

אבל חסרה להם עשירות. הנה מכיון שמעלתם האמיתית, היא אברהם בני אברהם יצחק ויעקב 1
 ובנות שרה רבקה רחל ולאח, הרי לגביהם נחשב מעמד ומצב זה "דלים", והקב"ה מקיים 2
 בהם את הענין ד"גמול דלים".⁵

וכפס"ד הגמרא⁶ בנוגע לבעה"ב ששכר פועלים – "אפילו אם אתה עושה להם כסעודת 3
 שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עימהם, שהם בני אברהם יצחק ויעקב", ועד"ז בנוגע 4
 לאדון שקונה עבד עברי – "כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו"⁷, ובפרט עפ"י מש"נ⁸ 5
 "ישראל קנין אחד", קנין גם מלשון חביבות⁹, הרי בודאי שהקב"ה "גומל דלים", וכאו"א 6
 מישראל יכול לומר "לי יהושע" – בלשון נוכח.

ובאותיות פשוטות, שעוד קודם ביאת משיח צדקנו, הקב"ה מושיע את כאו"א מישראל 7
 ונותן לו עשירות בכל הענינים. ועוד והוא העיקר, מכיון והעשירות שבזמן הגלות נחשבת 8
 ל"דלות", לגבי הגאולה, הרי בודאי שהקב"ה מקיים הענין ד"גמול דלים", עי"ז ש"ואתם 9
 תלוקטו לאחד אחד בני ישראל"¹⁰, בקרוב ממשי¹¹.

(5) שבת קד, א.

(6) ב"מ רפ"ז.

(7) קידושין כ, א.

(8) אבות פ"ו מ"י.

(9) ראה מד"ש על המשנה.

(10) ישע"י כז, ב.

(11) משיחת ליל ד' דחה"ס ה'תש"נ (בשיחה כאן דובר גם אודות הקשר של יום ד' דחה"ס לפסוק זה, עיי"ש).